

Kaiser Kristóf

joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ bűnügyi tagozatának tagja

Gyakorlati kérdések a csődbűncselekmény törvényi tényállásával kapcsolatban

Bevezetés

A csődbűncselekmény törvényi tényállása az élet sokszínűségéhez igazodni képes, jól alkalmazható jogszabály. A szabályozás alapesetei végigkísérik az adós szándékos, társadalomra veszélyes magatartásait a fizetéseketelenséggel fenyegető helyzetől egészen a fizetéseketelenségi eljárás befejezéséig. A gyakorlati életben e büntetőjogilag értékelendő magatartások megítélése a legtöbb esetben egyszerű. Azonban annak ellenére, hogy a tényállás az időbeliséget a teljesség igényével átfogja, előfordulhat, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás az adós rátermettsége vagy pusztán a szerencséje vagy egyéb körülmények miatt nehézségekbe ütközik. Az egyéb körülmények lehetnek az adott történeti tényállásban jelentkező objektív külső körülmények vagy akár jogértelmezési bizonytalanságok is. E bizonytalansági faktorok kiiktatása céljából számos gyakorlati életben felmerült kérdést kívánok tisztázni úgy, hogy azt a csődbűncselekmény törvényi tényállásának elemzésével párhuzamba állítom.

1. A bűncselekmény jogi tárgya

A csődbűncselekmény a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények között helyezkedik el. Valamennyi fordulata a *hitelezők érdekeinek védelmét* hivatott biztosítani.¹

---

¹ Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar büntetőjog. Különös rész. Osiris Kiadó, Budapest 2002. 399. o.

Piacgazdasági környezetben a hitelezők a gazdasági élet motorjai, az általuk kötött szerződések biztosítják partnereik számára az eredményes és hatékony gazdasági tevékenység megvalósítását. Éppen ezért a hitelező legfőbb érdeke a szerződéses jogviszonyból őt megillető jogokat tartalmazó ellenszolgáltatás maradéktalan teljesítése. Előfordulhat azonban, hogy az adós részéről e kötelezettség nem teljesíthető, mert időközben fizetéképtelenségi helyzetbe került akár objektív (pl. globális vagy szektorális gazdasági válság), akár szubjektív okok (pl. rossz vállalati menedzsment) miatt. Ilyenkor a helyzet megoldásához a fizetéképtelenségi jogi rezsim alkalmazása elengedhetetlen, aminek forrása a csődeljárásról, felszámolási eljárásról és a végelszámolásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.). E jogszabály egyben a csődbűncselekmény törvényi tényállásának háttérnormája is. Varga Zoltán szerint fontos annak a törvényszerűségnek a felismerése, hogy a büntetőjogi beavatkozás még soha nem oldotta meg a gazdasági életben fennálló zavarokat, ezért a büntetőjog ultima ratio jellegének szem előtt tartása kardinális jelentőségű e tényállás vonatkozásában is, a büntetőjogi felelősségre vonásra csak az adós bűnös magatartása esetén kerülhet sor.² E tétel szem előtt tartása azért is fontos, mert belátható, hogy a csődeljárás illetve a felszámolási eljárás a piac működésének természetes velejárója, az egyes vállalkozások sikertelensége, fizetéképtelenségi helyzetbe kerülése esetén a hitelezők követeléseinek védelme mellett az adósnak is biztosítani kell a megfelelő védelmet és a feltételeket a reorganizációs törekvéséhez vagy a jogutód nélküli megszűnéséhez. Van azonban egy pont (ami az adósnak a szándékos, a törvény céljával ellentétes magatartásához köthető), ahonnan viszont a hitelezők védelme érdekében a büntetőjogi beavatkozás elengedhetetlen. A 2012. évi C. törvény (Btk.) a 404. §-ában a csődbűncselekmény négy alapesetét szabályozza:

1. a fizetéképtelenséggel fenyegető helyzetben elkövetett csődbűncselekmény (vétkes gazdálkodás) [(1) bekezdés];
2. a fizetéképtelenséget előidéző csődbűncselekmény (csalárd bukás) [(2) bekezdés a) pontja];

---

² Varga Zoltán: A csődbüntett. Magyar jog 2000/7. sz. 387. o.

3. a fizetésképtelenségi helyzetben elkövetett csődbűncselekmény (fedezetelvonó csődbűncselekmény) [(2) bekezdés b) pontja];

4. a hitelező jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekmény (kielégítési sorrend megsértése) [(4) bekezdés].

Az első három alapeset a tényállás súlyosabb alakzatai, elkövetésük tényleges vagyonszétválással vagy annak látszatával jár, míg a negyedik alapeset azért enyhébb megítélésű, mert azon túlmenően, hogy nem jár vagyonszétválással, nem is sérti az összes hitelező érdekeit. A bűncselekmény alapesetei egymás mellett, vagy egymást követően is előfordulhatnak, azonban ezek mindig az egység körében értékelendők, halmazat vagy folytatólágosság megállapítására nem adnak alapot.³

2. A csődbűncselekmény elkövetési tárgya

Az elkövetési tárgya tartozás fedezetéül szolgáló vagyon. Annak pontos meghatározása, hogy mik tartoznak az adós vagyonába, a hitelezői érdekek védelme szempontjából garanciális jellegű. A vagyon fogalmát a Cstv. számviteli és tulajdoni szempontból közelíti meg. *Számviteli szempontból* vagyon mindaz, amit a számvitelről szóló törvény befektetett eszköznek, vagy forgóeszköznek minősít. A számvitelről szóló 2000.évi C. törvény (Számv. tv.) 23.§ (1) bekezdése értelmében a mérlegben eszközként kell kimutatni a vállalkozó rendelkezésére, használatára bocsátott, a vállalkozó működését szolgáló befektetett eszközöket és forgóeszközöket – a bérbevett eszközök kivételével – függetlenül attól, hogy azok tulajdonjoga csak törvényben, szerződésben rögzített feltételek teljesítése után kerül a vállalkozóhoz, továbbá az aktív időbeli elhatárolásokat. A befektetett eszközök közé az immateriális javakat, tárgyi eszközöket és a befektetett pénzügyi eszközöket kell besorolni. A forgóeszköz csoportjában, a mérlegben a készleteket a vállalkozó tevékenységét nem tartósan szolgáló követeléseket, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat, tulajdoni részesedést jelentő befektetéseket, pénzeszközöket kell besorolni [Számv. tv. 24.§(2) bekezdés, 28.§ (1) bekezdés].

³ Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog II. HVG-ORAC, Budapest 2012. 731. o.

Tulajdoni értelemben a csődeljárás és a felszámolási eljárás körébe tartozik a gazdálkodó szervezet minden vagyona, amellyel a csőd- vagy a felszámolási eljárás kezdő időpontjában rendelkezik, továbbá az a vagyon, amelyet ezt követően az eljárás tartama alatt szerez [Cstv. 4.§(1) bekezdés]. A hitelezői igények kielégítési alapjaként a gazdasági társaság ténylegesen meglévő vagyonát kell figyelembe venni függetlenül attól, hogy a társaság cégjegyzékébe milyen törzstőkét és milyen hatállyal jegyezték be [EBH2001.543.]. Fontos kiemelni, hogy az adós gazdálkodó szervezet vagyonaként kell figyelembe venni a leányvállalat vagyonát is, továbbá azt, hogyha az adott vagyontárgy a kezdő időpont előtt megkötött szerződés vagy egyoldalú jognyilatkozat alapján kikerül az adós vagyonából, a hitelezők kielégítésénél már nem jöhet számításba. Így például ha valaki opciós joggal él az eljárás kezdő időpontja előtt, akkor az ezzel érintett vagyontárgy kikerül az adós vagyonából. Amint láthatjuk, e szabály számos visszásságra adhat alapot, e jogügyletek jogszerűségének vizsgálata a felszámolási eljárásban a felszámolóbiztos, csődeljárásban pedig a vagyonfelügyelő felelőssége, azonban e jogügyletek fedezetelvonó, vagy színlelt szerződési minősége számos szempont vizsgálata alapján állapítható meg. A csődgondnokok (felszámoló, vagyonfelügyelő) e felelősségét a bűncselekmény alanyának elemzésénél fejtem ki.

3. A bűncselekmény elkövetési magatartásai

3.1. A vétkes gazdálkodás [(1) bekezdés], a csalárd bukás [(2) bekezdés a) pontja] és a fedezetelvonó csődbűncselekmény [(2) bekezdés b) pontja] esetén az elkövetési magatartások azonosak.

a) *Elrejtésről, eltitkolásról* akkor beszélhetünk, ha az adós szándékos magatartása folytán a vagyon a hitelező számára hozzáférhetetlenné válik. Közös jellemzőjük, hogy az érintett vagyontárgyak még megvannak, de a hitelezők számára hozzáférhetetlenek. Elrejtés folytán a vagyontárgy a nyilvántartásokból kikerül, míg eltitkolás esetén bele sem kerül.

A gyakorlatban sokszor előfordul, hogy az adósok a felszámolási eljárás során nem igazán törekednek a birtokon kívüli vagyontárgyak visszaállítására, a dologhasználat ellenértékének behajtására, egyéb követelés érvényesítésére, mert céljuk az, hogy az eljárás befejezéséig ne szerepeljenek a felszámolóknak átadott mérlegben, leltárban és csak az eljárás befejezése után intézkednek az igény érvényesítése érdekében. E cselekményekről a hatóságok elsősorban a felszámolóbiztos intézkedése folytán szereznek tudomást, ugyanis ő köteles intézkedni az adós minden vagyontárgyának felkutatása iránt. Ennek során felhívja a hitelezőket, hogy minden általuk ismert vagyonelemről adjanak tájékoztatást. A vezető tisztségviselő tájékoztatási kötelezettségéből kifolyólag a felszámolási eljárás kezdetétől 45 napon belül köteles átadni a vagyonelemtart, ami alapjául szolgál az adós vagyonelemeinek feltérképezésére. Ha a felszámolóbiztos észleli, hogy valamely vagyonelem nem szerepel a leltárban, köteles feljelentést tenni a Btk. 404/A. § értelmében.

A *megrongálása* dolog állagának olyan károsítása, amely folytán az értéke csökken. A *megsemmisítés* a dolog állagának megszüntetése, vagy olyan fokú károsítása, amelynek folytán az eredeti állapotába már nem állítható vissza. A *használatatlanná tétel* pedig a dolog állagának sérelme nélkül a rendeltetésszerű használatra időlegesen vagy véglegesen alkalmatlanná tétel.⁴ „A megrongálás korlátozza, a megsemmisítés véglegesen kizárja, a használatatlanná tétel pedig rendszerint csupán átmenetileg akadályozza az adott vagyontárgy rendeltetésszerű használhatóságát.”⁵

b) *Színlelt ügylet* kötése esetén a felek tényleges akarata eltér a szerződésben rögzítettektől, célja a hitelezői igények kielégítését szolgáló vagyon tulajdonjogának hitelezők előli leplezése. A Ptk. 207.§ (6) bekezdése [új Ptk. 6:92. § (2) bek.] alapján, a színlelt szerződés semmis; ha pedig az más szerződést leplez, a szerződést a leplezett szerződés alapján kell megítélni. A semmisség az érvénytelenség azon kategóriája, amire bárki határidő nélkül hivatkozhat, az ügylet színlelt minőségét a büntetőügyben eljáró bíróság állapítja meg. Fontos kiemelni, hogy amennyiben a jogügylet mögött semmilyen teljesítés nem áll, akkor azt elrejtésként vagy eltitkolásként kell értékelni.

⁴ Belovics – Molnár – Sinku: i. m. 736. o.

⁵ Erdősy – Földvári – Tóth: i. m. 399.o.

Kétes követelésről akkor beszélhetünk, ha annak ténybeli vagy jogi alapját vitatni lehet, illetve akkor is, ha érvényesítését illetően ésszerű kételyek támaszthatók.

c) *Az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes más módon történő elkövetés meghatározása rendkívül nehéz, ugyanis pont ezen elkövetési magatartás teszi nyitottá a csődbűncselekmény törvényi tényállását. Az ésszerű gazdálkodással való ellentétet az ésszerűtlenség kategóriájának meghatározásával lehet leginkább meghatározni. „A gazdálkodás akkor ésszerűtlen, ha a kitűzött gazdasági eredmény bekövetkezésének a lehetősége kisebb, mint a veszteség bekövetkezésének lehetősége.”*⁶ Egyszerű a megítélése a pusztán a szerencsére alapított üzleteknek (pl. szerencsejáték), ahogy Irk Albert mondta: „Merész üzlet az olyan, amelynek sikere az üzletember szakismeretétől független, előre nem látható körülménytől függ.”⁷

Azonban az esetek többségében nagyfokú gondossággal kell vizsgálni az egyes jogügyletek megkötése során fennálló piaci környezetet, a jogügyletben foglaltakat, a szerződő felek szándékát és célját, de végső soron a döntő szempont a kockázatvállalás mértékének és a várható hozamnak az összevetése, ugyanis közgazdaságilag az ésszerű gazdálkodás követelménye megfogalmazható a gazdálkodó szervezet azon magatartásában, hogy a kockázat minimalizálása mellett a haszon maximalizálására törekszik, de a két tétel egyenesen arányos egymással. Minél inkább növelni szeretnénk a hasznot, annál nagyobb kockázatot kell, hogy vállaljunk.

Hozzá kell tenni azonban, hogy vannak olyan gazdasági helyzetek, amikor a legkörültekintőbb előzetes számításokkal sem nem lehet pontosan meghatározni azt a kört, amelyen belül a kockázatvállalás esetleges káros hatása érvényesülhet. A kockázatvállalás hatókörének pontos felmérését ugyanis a gazdasági folyamatokban kisebb vagy nagyobb intenzitással jelentkezhető olyan természeti vagy társadalmi körülmények akadályozzák, amelyekre a kockázatvállaló személy nem képes

---

⁶ Belovics – Molnár – Sinku: i. m. 737. o.

⁷ Irk Albert: A magyar anyagi büntetőjog. Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda, Pécs 1933. 639. o.

magatartásának irányító hatását érvényesíteni, amelyeket nem képes uralma alá vonni, és ezért ezek tőle független véletlenként a veszélyhelyzet terjedelmét növelik.⁸

Ésszerűtlen gazdálkodásról akkor beszélhetünk, ha a kockázatvállalás olyan mértékű, hogy a gazdasági eredmény (hozam) bekövetkezésének lehetősége kisebb, mint a veszteség bekövetkezésének lehetősége. Bizonyítási nehézségként értékelendő, hogy az ésszerűtlen gazdálkodás adódhat pusztán tehetetlenségből is, valamint az is, hogy a szándékosság szükséges a büntetőjogi felelősségre vonáshoz. Az ésszerűtlenséget a gyakorlatban legfeljebb azokban az esetekben lehet könnyen megállapítani, ha például tapasztalat nélküli tevékenységet folytatnak, ha biztosíték nélküli gazdálkodás folyik, ha az előállított terméknek bizonytalan a piacképessége, ha a tevékenység profilidegen a társaság eredeti tevékenységi körétől, túlkínálat és regresszió van a piacon, vagy ha tartósan veszteséges vállalkozásról beszélünk. Egyebekben az ésszerűtlen gazdálkodás bizonyítása rendkívül nehéz.

3.2. A hitelező jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekményt [(4) bekezdés] az követi el, aki a felszámolás elrendelését követően valamelyik hitelezőjét a Cstv.-ben meghatározott kielégítési sorrend megsértésével előnyben részesíti. A csődbűncselekmény ezen negyedik alapesete a legenyhébb, aminek indoka az, hogy nem jár vagyonvesztéssel, és nem is sérti az összes hitelező érdekét. A Cstv. 57.§ (1) bekezdése szerint a gazdálkodó szervezetnek a felszámolás körébe tartozó vagyonából a tartozásokat a következő sorrend figyelembevételével kell kielégíteni:

a) a felszámolás költségei (ideértve a adóst terhelő munkabér és egyéb bérjellegű juttatásokat, az adós gazdasági tevékenységének ésszerű befejezésével, továbbá vagyonának megőrzésével kapcsolatos költségeket, a környezeti károsodások és terhek rendezését, a felszámoló díját, a vagyon értékesítésével és a követelések érvényesítésével kapcsolatos igazolt költségeket, a felszámolással kapcsolatos bírósági és hatósági eljárások során felmerült, a gazdálkodó szervezetet terhelő költségeket, az

---

⁸ Erdősy Emil: A megengedett kockázat a büntetőjogban. Akadémiai Kiadó, Budapest 1988. 126-127. o.

adós iratanyagának rendezésével, elhelyezésével és őrzésével kapcsolatos költségeket stb.);

b) a felszámolás kezdő időpontja előtt vagyont terhelő zálogjoggal biztosított követelések a zálogtárgy értékének erejéig;

c) a gazdálkodó szervezetet terhelő tartásdíj, életjáradék, kártérítési járadék, bányászati kereset-kiegészítés, továbbá a mezőgazdasági szövetkezet tagja részére a háztáji föld vagy termény helyett adott pénzbeli juttatás, amely a jogosultat élete végéig megilleti;

d) a kötvényen alapuló követelések kivételével, magánszemély nem gazdasági tevékenységből eredő más követelése (így különösen a hibás teljesítésből, a kártérítésből eredő követelések, a szakmában szokásos várható szavatossági vagy jótállási kötelezettségek felszámoló által számszerűsített összegét is ideértve), a kis- és mikroállalkozás, valamint a mezőgazdasági őstermelő követelése;

e) a társadalombiztosítási alapok javára fennálló tartozások, az adók – kivéve az a) pont alá tartozó adó- és járuléktartozásokat – és adók módjára behajtható köztartozások, a büntetőeljárásban pénzbírság vagy bűnügyi költség állam javára való megfizetése, továbbá a visszafizetendő államháztartási, európai uniós vagy nemzetközi szerződésen alapuló más nemzetközi forrásból származó támogatások, valamint a közműdíjak stb.

f) egyéb követelések;

g) a keletkezés idejétől és jogcímétől függetlenül a késedelmi kamat és késedelmi pótlék, továbbá a pótlék és bírság jellegű tartozás;

h) azok a követelések, amelyek jogosultja

ha) a gazdálkodó szervezet legalább többségi befolyással rendelkező tagja (részvényese),

hb) a gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselője,

hc) az Mt. 208. § (1) bekezdése szerinti vezető állású munkavállaló,

hd) a ha)–hc) pontban említett személyek közeli hozzátartozója [Ptk. 685. § b) pont],
élettársa,

he) az adós többségi befolyása [Ptk. 685/B. §] alatt álló gazdálkodó szervezet,

hf) az adós ingyenes szerződése alapján kedvezményezett szervezet (személy).

A fent meghatározott kielégítési sorrend megsértésével való előnyben részesítés mint elkövetési magatartás abban áll, hogy az adós– miután vagyona az összes hitelezői igény kielégítésére nem elégséges –, valamelyik hitelezőjét mégis teljes mértékben, vagy az arányos kielégítés lehetőségét meghaladó mértékben kielégíti, és ezáltal más hitelezők nem juthatnak hozzá ahhoz az igényükhöz, amelyhez a kielégítési sorrend betartása esetén egyébként hozzájuthatnának.⁹

Fontos elhatárolási kérdés, hogy e tényállás esetén csak jogos hitelezői igényekről beszélhetünk, mert ha a kifizetés is jogtalan, akkor a fedezetelvonó csődbűncselekmény (3. alapeset) megvalósulásáról beszélhetünk.

4. Az elkövetés ideje

4.1. A vétkes gazdálkodás (1.alapeset)a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet esetén követhető el. A Cstv. 33/A.§ (1) bekezdése szerint a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet azon időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket. Megállapítható tehát, hogy a csődbűncselekmény első alapesete csak a fizetéseképtelenség bekövetkezése előtt, szükségszerűen a csőd- vagy a felszámolási eljárást megelőzően valósulhat meg. A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezésének időpontját nehéz meghatározni. Csőke Andrea a következőképpen foglal állást ezzel kapcsolatban:

---

⁹ Belovics – Molnár – Sinku: i. m. 738. o.

„Ennek a »kritikus pontnak« meghatározása igen nehéz, hiszen utólag kell értékelni egy olyan pillanatot, amikor még esetleg remény van a fizetésképtelenség elkerülésére. Ilyenkor is azonban azt kell vizsgálnia az eljáró bíróságnak, hogy vajon mindent megtett-e a vezető tisztségviselő azért, hogy a legfőbb szervet tájékoztassa a helyzetről; s ezzel párhuzamosan át kell tekinteni a tevékenység folytatását is: vajon nem vált-e reménytelenebbé a hitelezők helyzete a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet felismerése után.”¹⁰

4.2. A család bukás esetén az alany az elkövetési magatartások tanúsításával idézi elő a fizetésképtelenségi helyzetet vagy annak látszatát, tehát az 1. alapesethez hasonlóan e magatartások is csak a csőd-, illetve a felszámolási eljárás megindítása előtt, a fizetésképtelen helyzet beálltát megelőzően tanúsíthatóak.

4.3. A fedezetelvonó csődbűncselekmény szükségszerűen a fizetésképtelenség bekövetkezése után valósulhat meg.

4.4. A hitelező jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekmény csak a felszámolás bíróság általi elrendelését követően valósulhat meg, tehát az adós fizetésképtelenné nyilvánítása után.

5. A bűncselekmény eredménye

5.1. Az 1-3 alapeset eredménye azonos: a hitelezők kielégítésének részben vagy egészben történő megghiúsítása. Részbeni megghiúsulásról akkor beszélhetünk, ha a hitelezői kör egy részének kielégítése mellett más hitelezők kielégítésének esélyei tartósan vagy véglegesen csökkennek. A gyakorlatban elterjedt elv szerint a hitelezők igényeinek egészben történő megghiúsításáról, mint eredmény bekövetkezéséről beszélhetünk, ha egyszerűsített felszámolási eljárást kell elrendelni. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a csődbűncselekmény ennél korábbi időpontban nem kerülhetett

---

¹⁰ Csőke Andrea – Fodorné Lettner Erzsébet – Juhász Csaba: Nagykomentár a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvényhez. Complex Kiadó, Budapest 2013. 368. o.

a befejezettség stádiumába. Több hitelező kielégítésének meghiúsítása a törvényi egység keretei között értékelendő, ezt jelzi a tényállásban a „hitelezők” kifejezés.

A csalárd bukás esetében a tényállás további következményt is értékel: az adós *fizetéseképtelenné válásának vagy annak látszatának előidézését*. A Cstv. 27.§ (2) bekezdése alapján a bíróság az adós fizetéseképtelenségét akkor állapítja meg, ha

a) az adós szerződésen alapuló nem vitatott vagy elismert tartozását a teljesítési idő lejártát követő 20 napon belül sem egyenlítette ki vagy nem vitatta, és az ezt követő hitelezői írásbeli fizetési felszólításra sem teljesítette, vagy

b) az adós a jogerős bírósági határozatban, fizetési meghagyásban megállapított teljesítési határidőn belül tartozását nem egyenlítette ki, vagy

c) az adóssal szemben lefolytatott végrehajtás eredménytelen volt, vagy

d) az adós a fizetési kötelezettségét csődeljárásban vagy felszámolási eljárásban kötött egyezség ellenére nem teljesítette, vagy

e) a korábbi csődeljárást megszüntette [18. § (3) bekezdés, 18. § (10) bekezdés vagy 21/B. §], vagy

f) az adós, illetve a végelszámoló által indított eljárásban az adós tartozásai meghaladják a vagyonát, illetőleg az adós a tartozását (tartozásait) az esedékességkor nem tudta vagy előreláthatóan nem tudja kielégíteni, és a végelszámoló által indított eljárásban az adós gazdálkodó szervezet tagjai (tulajdonosai) felhívás ellenére sem nyilatkoznak arról, hogy kötelezettséget vállalnak a tartozások esedékességkor történő kifizetéséhez szükséges források biztosítására.

A fizetéseképtelenség látszatának megvalósítása nehezen értelmezhető. Varga Zoltán szerint egyenesen indokolatlan e fogalom fenntartása, ugyanis a Cstv.27.§ (2) bekezdése meghatározza a csődjogi értelemben vett fizetéseképtelenséget, ami mellett a fizetéseképtelenség látszata büntetőjogi szempontból nem értelmezhető.¹¹

---

¹¹ Varga Zoltán: Gondolatok a fizetéseképtelenségről. Rendészeti Szemle 2009/7-8. sz. 75. o.

Addig, amíg a tényállásban értékelt eredmény nem valósul meg, a csődbűncselekmény első három alapesetének kísérletéről beszélhetünk, a törvény az előkészületi jellegű magatartásokat ugyanakkor nem vonta a büntethetőség körébe.

5.2. A hitelezők jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekmény (4. alapeset) esetében az eredmény egy vagy több hitelező hátrányosabb helyzetbe kerülése. Meglátásom szerint a bűncselekmény ezen alapesete nem valósulhat meg, ha az adós vagyona alkalmas az összes hitelezői igény kielégítésére, mivel társadalomra veszélyességről ebben az esetben nem beszélhetünk. Ha a hitelező(k) hátrányos helyzetbe kerülése, mint eredmény nem valósul meg, kísérletről beszélhetünk. Az előkészületi jellegű magatartásokat a törvényhozó itt sem rendelte büntetni.

6. A csődbűncselekmény alanya

A Btk. 404.§ (6) bekezdése alapján a csődbűncselekményt tettesként az követheti el, aki az adós gazdálkodó szervezet vagyonával vagy annak egy részével rendelkezni jogosult, vagy arra lehetősége van, akkor is, ha a vagyonnal történő rendelkezés alapjául szolgáló jogügylet érvénytelen. A csődbűncselekmény *delictum proprium*, tehát tettese nem lehet bárki, csak a törvényi tényállásban meghatározott elkövetői kör.

6.1. Az adós vagyonával rendelkezni jogosultak körének meghatározásakor a bűncselekmény alanyainak két csoportját érdemes megkülönböztetni.

Az első csoport a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvény hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezet adóssal kapcsolatba kerülő személyeinek köre. Ennek alapja lehet jogszabály (Ptk.,Gt.,stb.), szerződés (pl. társasági szerződés), bírósági/hatósági határozat vagy a gazdálkodó szervezet ügyrendje. E körbe sorolhatók a gazdálkodó szervezet vezető tisztségviselői, ugyanis nekik vannak a szervezet működését alapvetően meghatározó döntési jogosultságaik. Ugyancsak e körbe tartoznak a gazdálkodó szervezet tagjai (tulajdonosai), akik az alapvető és a működés szempontjából kardinális jellegű döntések meghozatalára jogosultak, valamint élvezik

a működésből eredő jogosultságokat (pl. osztalékot), ugyanakkor az adott gazdálkodó szervezet típus-specifikus szabályai alapján meghatározott kötelezettségek terhelik őket (pl. betéti társaság esetén a korlátlan, mögöttes felelősség). Amennyiben e személyek megbízzák vagy meghatalmazzák könyvelőjüket, ügyvédjüket, vagy valamely harmadik személyt, hogy járjon el nevükben, ez nem mentesíti őket a büntetőjogi jogkövetkezmények alól, viszont ilyenkor a meghatalmazott, ügyvéd vagy a harmadik személy nem válik tettessé.¹² Fontos kiemelni, hogy a gazdálkodó szervezet tagja sokszor nem természetes személy, előfordulhat például, hogy egy részvénytársaságban egy korlátolt felelősségű társaság vagy egy másik részvénytársaság tag, ami a felelősségi köröket tovább árnyalhatja, hisz ennek is van egy tulajdonosi köre és vezető tisztségviselői, akik ebben az esetben már közvetetten gyakorolnak hatást az esetleges csődbűncselekmény megvalósítására. A tárgyalt eset számos formában fordulhat elő, pl. ilyen a meghatározó befolyás jelensége, a társaságok kereszttulajdonlási szerkezete, amelyek a felelősségi kategóriák elmosódásához vezethetnek.

A magánjog területén számos, elsősorban angolszász jogterületről származó elv és jogintézmény hivatott e felelősségi körök tisztázásának lehetőségét megteremteni, amelyek a büntetőeljárásban is segítségére lehet a jogalkalmazóknak, mint például a deep rock doctrine vagy a wrongful trading. Ez utóbbi a magyar jog része lett azzal, hogy a Cstv. 33/A. § (1) bekezdésében szabályozásra került. Eszerint a hitelező vagy – az adós nevében – a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el, és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes mértékben történő kielégítését megghiúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését.

Mentesül a felelősség alól az (1) bekezdésben említett vezető, ha bizonyítja, hogy a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően az adott helyzetben az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható valamennyi intézkedést megtette a hitelezői

---

¹² Molnár Miklós: Gondolatok a csődbüntettről. Belügyi Szemle 3/2006. sz. 90. o.

veszteségek elkerülése, csökkentése, továbbá az adós gazdálkodó szervezet legfőbb szerve intézkedéseinek kezdeményezése érdekében.

A gazdálkodó szervezet vezetőjének minősül az a személy is, aki a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakorolt (árnyékvezető). Az „árnyékvezető” fogalmát (shadow director) a 2006-os novella iktatta be a csődtörvénybe az angol Insolvency Act (1986) mintájára, kiterjesztve a Cstv. 33/A. § személyi hatályát azokra is, akik a gazdálkodó szervezet döntéseinek meghozatalára ténylegesen meghatározó befolyást gyakoroltak. Annak megítélése, hogy kik tartoznak e körbe, a bíróság megítélésétől függ, árnyékvezetőnek minősülhet pl. a főkönyvelő, cégvezető vagy akár az uralkodó tag is.

Gyakorlati megvalósulása például, amikor a társaság szerződéseit, kimenő számláit, teljesítési igazolásait rendszeresen nem a bejegyzett(de jure) vezető írja alá, vagy ténylegesen nem ő rendelkezik a bankszámlák felett, hanem más, ún. tényleges (de facto) vezető, aki különböző okokból nem akart vezető tisztségviselő lenni, vagy más okból nem töltheti be a tisztséget(pl. a cég tulajdonosa, kapcsolt vállalkozás ügyvezetője, tulajdonosa vagy más külső személy). Fónagy Sándor szerint árnyékvezető lehet akár a hitelező bank is, amelyek hajlamosak arra, hogy hitelezői minőségükön túllépve üzleti döntések meghozatalára kényszerítsék a gazdasági társaságot. Ide tartozik az az eset is, amikor a bank bankbiztoszt állít az adós gazdasági társaság élére, és az adós gazdálkodásával kapcsolatos minden szerződés, illetve más kötelezettségvállalás érvényességéhez a bankbiztos hozzájárulása a feltétel, ha pedig ez nem így történik, a bank a hitelszerződés azonnali hatályú felmondásával élhet.¹³

E fogalom azonban büntetőjogi szempontból is figyelmet érdemel. Gula József szerint az árnyékvezető büntetőjogi felelősségére vonatkozó törvényi rendelkezés beiktatása megfontolandó lehet, ugyanis a szervezetben történő elkövetés esetén az adós vagyonával rendelkezni jogosultak köre [Btk. 404.§(6)] nem feltétlenül azonos az árnyékvezető Cstv. szerinti fogalmával, ezáltal előfordulhat egy olyan jogalkalmazási

---

¹³ Fónagy Sándor: A fizetésképtelenségért való magánjogi felelősség (PhD értekezés kézirat) 74-75. o. http://midra.uni-miskolc.hu/JaDoX_Portlets/documents/document_6388_section_1756.pdf (2014. 02. 28.)

anomália, amikor a bűncselekmény elkövetéséért nagyban felelős személy felelősségre vonása elmarad.¹⁴

A „wrongful trading” szabálya a 2006.évi IV. törvény (Gt.) 30.§(3) bekezdésében került szabályozásra és a Cstv.-be a 2007.évi XXVII. törvény iktatta be. Ez utóbbi jogszabály a csődbűncselekmény törvényi tényállását is érdemben átalakította, beiktatva az ún. vétkes gazdálkodás alapesetét. A wrongful trading rendeltetése a vezető tisztségviselők polgári jogi szabályok szerinti helytállási kötelezettségének megteremtése a hitelezők irányába, amit a büntetőjogban a vétkes gazdálkodás alapesete ultima ratio jelleggel egészít ki.

Gula József egy tanulmányában levezette, hogy a jogalkotás milyen rendszerben képzelte el e magatartás szabályozását. A Gt. a gazdasági társaság fizetési képtelenségével fenyegető helyzet bekövetkeztének esetére megteremtette a vezető tisztségviselők felelősségét a hitelezőkkel szemben, feltéve, hogy bekövetkezik a gazdasági társaság fizetési képtelensége. A Cstv. novellája a Gt.-vel összhangban megteremtette a társaság ügyvezetésének a hitelezőkkel szembeni közvetlen és korlátlan felelősségét arra az esetre, ha a fizetési képtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkezte után nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján járnak el, és ezáltal a társaság vagyona csökken. Az itt szabályozott wrongful trading szabály súlyát pedig a vétkes gazdálkodás (a csődbűncselekmény első alapesete) biztosítja.¹⁵

A módosítások indoka az volt, hogy 2006 előtt a gazdálkodó szervezet ügyvezetése nem volt megfelelően kényszerítve arra, hogy a csőd közeli helyzetben a hitelezők jogait és jogos érdekeit is figyelembe vegye. Ezért a fizetési képtelenségi és társasági jogba ezt szabályozó tényállást kellett beiktatni, kiegészítve ezeket a büntetőjogi védelemmel, mint ahogyan arra a 2007.évi XXVII. törvény miniszteri indokolása is utal: a gazdasági jogintézmény bevezetése a büntetőjogi védelem biztosítását is igényli.

---

¹⁴ Gula József: Csődbűncselekmények a magyar büntetőjogban és néhány európai állam jogában. (PhD értekezés kézirat) 267. o.
http://193.6.1.94:9080/JaDoX_Portlets/documents/document_5627_section_1106.pdf (2014. 02. 28.)

¹⁵ Gula József: A csődbűncselekmények 2007-es újraszabályozásának értékelése. Rendészeti Szemle 2009/7-8. sz. 84. o.

A módosításokról a jogirodalomban eltérő vélemények keletkeztek.

Gula szerint „a wrongful trading jogintézményének jogrendszerünkbe történő teljes körű integrálására irányuló igyekezet – amely a társasági jog és a csődjog vonatkozásában kétségtelenül helytálló – következménye egy szükségtelenül új büntetőjogi norma.” Megítélése szerint a bűncselekmény büntetőjogi feladatát e fordulat hiányában is képes ellátni.¹⁶ Eltérő álláspontot képvisel Tóth Mihály, aki üdvözölte a módosítást, mert véleménye szerint a fizetőképtelenséggel fenyegető helyzet büntetőjogi szabályozása azt is eredményezi, hogy a vezető tisztségviselők vétkes gazdálkodásának és a szándékos vagyonvesztésnek konzekvenciáit 2007. június 1-jétől napjától a büntetőbíróság is levonhatja.¹⁷

Általános szabály, hogy a vagyonnal való rendelkezési jog nem ruházható át, mivel a személyes közreműködés kötelezettsége a megbízás lényegéből fakad. Azonban a rendelkezési jogot létrehozó aktus rendelkezhet úgy, hogy e jog meghatározott esetekben és terjedelemben átruházható. Ebben az esetben az átruházott jogkörben eljáró személy a bűncselekmény alanya lehet. Fontos kiemelni, hogy a bűncselekmény megvalósulása szempontjából közömbös, hogy az átruházás érvényes vagy érvénytelen; érvénytelenség esetén tettesként felelhet a rendelkezési jogát jogellenesen átruházó megbízó is. Ha azonban olyan személy rendelkezik az adós vagyonával, akinek erre semmilyen jogcíme sincs, és ezzel jogellenesen csökkenti a vagyont, akkor többnyire vagyon elleni bűncselekmény (pl. lopás, csalás, rongálás stb.) megállapításának lehet helye.¹⁸

6.2. A tettesek *második csoportja* elsősorban nem az adós gazdálkodó szervezethez, hanem az egyes fizetőképtelenségi eljárásokhoz kapcsolódó személyek köre, tehát csődeljárás esetén a) a vagyonfelügyelő, b) felszámolási eljárás esetén a

---

¹⁶ Gula: A csődbűncselekmények 2007-es... 85.o.

¹⁷ Boóc Ádám – Sándor István – Tóth Mihály – Török Gábor – Újlaki Tamás: Csődjog. HVG-ORAC, Budapest 2007. 394. o.

¹⁸ Belovics– Molnár – Sinku: i. m. 740. o.

felszámolóbiztos és – ugyan nem a fizetéképtelenségi jogi rezsimhez kapcsolódóan –, de e csoportba tartozik c) a végelszámolási eljárásban kulcsszerepet játszó végelszámoló is.

6.2.1. A vagyonfelügyelő a csődeljárásban a felszámolói névjegyzékből, a bíróság által kirendelt személy. Kirendelésével az adós vezetőinek rendelkezési joga nem szűnik meg, a vagyonfelügyelő, mint egy „börtönőr” kíséri figyelemmel az adós gazdasági tevékenységét, meghatározott jognyilatkozatok megtételéhez a hozzájárulására van szükség.

„A vagyonfelügyelő a csődeljárás alá került gazdasági társaságnak kvázi instruktora, feladata a hitelezői érdekek védelmének szem előtt tartásával figyelemmel kíséreni az adós társaság gazdasági tevékenységét.”¹⁹

A Cstv. 14.§ (5) bekezdése alapján a vagyonfelügyelő hagyja jóvá az adós új kötelezettségvállalásait. Ennek során azonban csak olyan kötelezettségvállalásokhoz, illetve kifizetésekhez járulhat hozzá, amelyek az adós célszerű – veszteséget mérséklő – működéséhez, valamint az egyezség előkészítéséhez szükségesek, és ezen kötelezettségeire vonatkozó biztosítékot csak akkor vállalhat, ha ahhoz hozzájárulnak a szavazati joggal bíró hitelezők követeléseinek többségét képviselő hitelezők. Továbbá a csődeljárásban eljáró bíróság meghatározhatja, hogy bizonyos összeghatár felett a gazdálkodó szervezet vezetője csak a vagyonfelügyelő hozzájárulásával rendelkezhet a vagyonnal.

A vagyonfelügyelő a működése során az ilyen tisztséget betöltő személytől elvárható gondossággal köteles eljárni. Kötelezettségeinek megszegésével okozott kárért a polgári jogi felelősség szabályai szerint felel. A vagyonfelügyelő elvárható gondosságának körébe tartozik az is, hogy amennyiben a csődeljárás előtt az adós vezető tisztségviselője részéről a hitelezők érdekeit sértő vagyonkimentés történt, akkor erről értesíti az adós legfőbb szervét, felügyelő bizottságát, könyvvizsgálóját, és kezdeményezi, hogy azok a szükséges intézkedéseket tegyék meg, kezdeményezzék, illetve indítsák meg a

---

¹⁹ Kereszty Béla: A „csődgondnok” büntetőjogi felelőssége. Belügyi Szemle 2002/10. sz. 17. o.

jogügyletek megtámadására irányuló eljárásokat is. A tájékoztatási kötelezettség nem áll fenn azon személyekkel szemben, akik a jogellenes cselekményeket elkövették. A vagyonfelügyelő a tudomására jutott jogszabálysértő cselekményt – ha az elkövető személye ismert, akkor annak megjelölésével – köteles a bíróságnak és a más eljárások lefolytatására illetékes szervezeteknek írásban bejelenteni [Cstv. 15. § (1) bek.].

Mindezek alapján a vagyonfelügyelő a csődbűncselekménnyel két módon hozható összefüggésbe:

- ha az ellenőrzési kötelezettsége nem érinti az adós rendelkezési jogát a vagyon felett legfeljebb a csődbűncselekmény részese (felbujtója vagy bűnsegéde) lehet;
- ha az adós rendelkezési jogának gyakorlásához a vagyonfelügyelő beleegyezése szükséges: társtettesi minőségről beszélhetünk.

6.2.2. A felszámolási eljárás elrendelésekor a bíróság elektronikus, véletlenszerű kiválasztás segítségével – a külön jogszabályban meghatározott eljárási szabályok szerint – haladéktalanul kirendeli a *felszámolót* (Cstv. 24/A. §). Felszámolóként az a gazdálkodó szervezet rendelhető ki, amely szerepel a felszámolók névjegyzékében. A felszámoló a fizetéképtelenségi jog fogalomrendszere alapján nem azonos a felszámolóbiztossal, a felszámoló rendszerint nem természetes személy, jogkörét az általa kijelölt felszámolóbiztos gyakorolja munkaviszonya, tagsági viszonya vagy megbízási viszonya alapján.

Kritériumként állítja fel a Cstv., hogy felszámolói tevékenységet a gazdasági társaság csak akkor folytathat, ha a felszámolói tevékenységben személyesen közreműködő tagjai, munkavállalói, illetve a társasággal kötött tartós polgári jogi szerződés alapján a társaság javára tevékenykedők között legalább két olyan személy van, aki felszámolási és vagyonfelügyeleti szakirányú szakképzettséggel (a továbbiakban: szakirányú szakképzettség) rendelkezik. A szakirányú szakképzettség tekintetében a felszámolók névjegyzékét vezető szerv szakhatósági állásfoglalást szerezhethet be. Egy szakirányú szakképzettséggel rendelkező személy legfeljebb öt felszámolói tevékenységet folytató gazdasági társaságnál foglalkoztatható.

A Cstv. 34.§ értelmében a felszámolás kezdő időpontjában megszűnnek a tulajdonosnak a gazdálkodó szervezettel kapcsolatos külön jogszabályokban meghatározott jogai. A vagyonfelügyelővel ellentétben a felszámolóbiztos „kvázi vezető tisztségviselői” minőségben jár el, így az eljárás során tanúsított magatartásaiért is fokozottan felel, ugyanis a felszámolás kezdő időpontjától a gazdálkodó szervezet vagyonával kapcsolatos jognyilatkozatot csak a felszámoló tehet (az adós követeléseit behajthatja, munkáltatói jogkört gyakorolja, stb.), ide nem értve a felszámolási eljárás során kötött egyezség esetét, de itt a bírósági kontroll érvényesül.

A felszámolóbiztos fontos jogköre és egyben felelőssége is a Cstv. 40. § (1) bekezdése alapján, hogy a tudomásszerzéstől számított 90 napon, de legfeljebb a felszámolást elrendelő végzés közzétételének időpontjától számított 1 éves jogvesztő határidőn belül az adós nevében a felszámoló a bíróság előtt keresettel megtámadhatja az adósnak

a) a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem bíróságra történő beérkezése napját megelőző öt éven belül és azt követően megkötött, az adós vagyonának csökkenését eredményező szerződését vagy más jognyilatkozatát, ha az adós szándéka a hitelező vagy a hitelezők kijátszására irányult, és a másik fél erről a szándékról tudott vagy tudnia kellett,

b) a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem bíróságra történő beérkezése napját megelőző két éven belül és azt követően megkötött szerződését vagy más jognyilatkozatát, ha annak tárgya az adós vagyonából történő ingyenes elidegenítés, illetve a vagyont terhelő ingyenes kötelezettségvállalás vagy a harmadik személy javára feltűnően aránytalan értékkülönbözettel megkötött visszterhes jogügylet,

c) a felszámolási eljárás lefolytatására irányuló kérelem bíróságra történő beérkezése napját megelőző kilencven napon belül és azt követően kötött szerződését vagy más jognyilatkozatát, ha annak tárgya egy hitelező előnyben részesítése, különösen egy fennálló szerződésnek a hitelező javára történő módosítása vagy biztosítékkal nem rendelkező hitelező számára biztosíték nyújtása (megtámadási perek).

A jogügyletek eredményes megtámadása esetén a Ptk. érvénytelen szerződésre vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni. A felszámoló és a hitelező érvénytelenség címén kérheti az eredeti állapot helyreállítását és a vagyontárgyra a vagyontárgy elidegenítését követően alapított és közhiteles nyilvántartásba bejegyzett jog törlését is.

Konzernjogi összefüggésben a Cstv. a következő vélelmet állítja fel a felszámolóbiztos megtámadási jogával kapcsolatban: ha az adós a többségi befolyása alatt álló gazdálkodó szervezettel, továbbá ha a gazdálkodó szervezet a tagjával vagy vezető tisztségviselőjével, illetve annak hozzátartozójával köt szerződést, az (1) bekezdés a) és b) pontjainak alkalmazásában a rosszhiszeműséget, illetőleg az ingyenességet vélelmezni kell. Ugyancsak vélelmezni kell a rosszhiszeműséget és az ingyenességet az egymással közvetlen vagy közvetett összefonódásban nem álló, de azonos személy vagy gazdálkodó szervezet befolyása alatt működő gazdálkodó szervezetek egymás közti szerződéskötése esetén [Cstv. 40.§(3) bek.].

A felszámoló központi szerepet játszik a felszámolási eljárás során, a hitelezői igények kielégítésének sikere nagyban függ a működésének hatékonyságától.

A felszámolóbiztos a csődbűncselekményt önálló tettesként követheti el, ha :

- az adós vagyonával kapcsolatos rendelkezési jogai gyakorlása során a Cstv. szerinti kötelezettségeinek szándékosan nem tesz eleget, ezzel valósítja meg az elkövetési magatartásokat (pl. ha megtámadási jogával szándékosan nem él, kétes követelést ismer el, áron alul értékesít, vitatható követelést teljesít),
- a Btk. 404/A. §-a szerinti feljelentési kötelezettségének szándékosan nem tesz eleget, ha az adós vagyontárgyát eltulajdonítja, vagy azzal sajátjaként rendelkezik, stb.

Kereszty Béla a felszámoló elkövetői minőségét szűkíti. Szerinte a csődbűncselekmény csak gazdasági tevékenységgel összefüggésben követhető el, éppen ezért a felszámoló csak akkor követheti el a csődbűncselekmény törvényi tényállását, ha

kötelezettségzegése az adós gazdálkodó szervezet gazdasági tevékenységével kapcsolatos.²⁰ (Mint az előbbieken említésre került, a felszámolási eljárás elrendelésével az adós vezető tisztségviselőjének a felszámoló minősül, tehát e feladatkörben például szerződéseket köthet, kötelezettségeket teljesíthet, követeléseket érvényesíthet, stb.).

A felszámoló vagyonnal való rendelkezési joga valójában vagyonkezelést jelent. Ezzel összefüggésben a felszámoló nemcsak csődbűncselekményt követhet el, hanem sikkasztás és/vagy hanyag kezelés alanya is lehet. Sikkasztás esetén a felszámoló az adós gazdálkodó szervezet vagyontárgyával sajátjaként rendelkezik, eltulajdonítja vagy a vagyontárgy értékesítéséből befolyt összeget saját célra használja fel. Hanyag kezeléstről akkor beszélhetünk, ha a felszámoló gondatlanságból vagyonkezelési kötelezettségét úgy szegi meg, hogy ezzel okozati összefüggésben a hitelezők kielégítésének részben vagy egészben történő megghiúsítása is megvalósul.

Fontos megemlíteni továbbá, hogy a csődbűncselekménnyel szorosan összefüggő külön törvényi tényállás, a feljelentés elmulasztása a felszámolási eljárásban (404/A. §) szintén a felszámolói minőséghez kapcsolódik.

Tóth Mihály a 2012.évi C. törvény megalkotása előtt felvetette, hogy biztosítani kellene a vagyonfelügyelő és a felszámolóbiztos önálló elkövetési magatartásait akár a tényállás alapeseteiben, akár az értelmező rendelkezések között, úgy, hogy az elkövetési magatartások azonosak lehetnek a hatályos törvényben rögzítettel, kiegészítve a felszámoló eljárására vonatkozó szabályok megsértésével való elkövetési magatartásokkal (pl. pályázat, árverés). Meglátása szerint e személyek tekintetében akár célzatot illetve eredményt (maga vagy más számára jogtalan előnyszerzés végett vagy vagyoni hátrányt okozva történő elkövetés) is érdemes lenne értékelni.²¹A hatályos törvény e tekintetben konzervatív maradt, azonban aktualitását e javaslat nem veszítette el.

---

²⁰ Kereszty: i. m. 23. o.

²¹ Tóth Mihály – Török Gábor: A csődjog változó szempontrendszerének hatása a büntetőjogi szabályozásra. Gazdasági büntetőjogi tanulmányok, Budapest 2005. 336-337. o.

6.2.3. Végül meg kell említenünk a végelszámolót, mint a csődbűncselekmény elkövetőjét. Bár nem szokták nevesíteni, de minden további nélkül lehet a csődbűncselekmény elkövetője, ugyanis a végelszámolási eljárás során a végelszámoló mint a megszűnni kívánó gazdasági társaság vezető tisztségviselője gyakorolja az ügyvezetési jogköröket.

A fizetőképes helyzetben levő gazdálkodó szervezet jogutód nélküli megszűnése esetén végelszámolásnak van helye. A cég legfőbb szerve bárkit végelszámolóvá választhat, aki megfelel a vezető tisztségviselőkkel szemben támasztott követelményeknek és a megbízatást elfogadja. A végelszámolás kezdő időpontjában a cég vezető tisztségviselőinek megbízatása megszűnik, ettől az időponttól kezdve vezető tisztségviselőnek a végelszámoló számít. Az eljárás alatt a végelszámoló rendelkezik a társaság vagyonával és mindazok a jogok megilletik illetve kötelezettségek terhelik, mint a felszámolót. A végelszámoló felméri a cég vagyoni helyzetét, követeléseit behajtja, tartozásait kiegyenlíti, jogait érvényesíti, kötelezettségeit teljesíti, vagyoni eszközeit szükség szerint értékesíti, felhívja a hitelezőket a követeléseik bejelentésére, elkészíti a vagyonfelosztási javaslatot (ami a hitelezői igények kielégítési sorrendjét is tartalmazza). Ha a végelszámolás alatt álló adós gazdálkodó szervezetről bebizonyosodik, hogy vagyona nem lesz elegendő a hitelezők követeléseinek fedezetére, köteles felszámolási eljárást kezdeményezni. Csődbűncselekmény elkövetéséért felel, ha a vagyonkezelési jogait jogszabálysértően úgy gyakorolja, hogy azzal az egyes vagyonelemeket szándékosan elvonja, és ezáltal a hitelezői igények kielégítését részben vagy egészben megghiúsítja.

7. A bűnösség kérdésköre

A bűncselekmény valamennyi alapesete csak szándékosan követhető el. A szándék lehet egyenes vagy eshetőleges, de az eredményre is ki kell terjednie.

Az első három alapeset esetén az elkövető tudatában van annak, hogy az adós gazdálkodó szervezet vagyonát ténylegesen vagy színleg csökkenti, illetőleg annak, hogy ezzel hitelezőjének/hitelezőinek a kielégítését részben vagy egészben megghiúsítja.

A vétkes gazdálkodás esetén az elkövető előre látja, hogy magatartása következtében az adós gazdálkodó szervezet nem lesz képes az esedékességkor teljesíteni a hitelező(k) felé.

A fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet megítélése azonban aggályos lehet a bűnösség szempontjából. Fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet a Cstv. alapján azon időpont, amelytől kezdve a gazdálkodó szervezet vezetői előre látták vagy ésszerűen előre láthatták, hogy a gazdálkodó szervezet nem lesz képes esedékességkor kielégíteni a vele szemben fennálló követeléseket. Tehát e helyzet akkor is megállapítható, ha a gazdálkodó szervezet vezetője ezt nem látta előre, de ésszerűen előre láthatta volna.

Gula József szerint ez azt eredményezi, hogy az előrelátás lehetősége a büntetőjogi felelősséget nyilvánvalóan nem alapozhatja meg, hiszen az elkövető bűnössége csak és kizárólag akkor állapítható meg, ha a tudata átfogja, hogy az adós gazdálkodó szervezet fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben van, továbbá helyesen mutat rá arra, hogy e fordulat gondatlansági elemet tartalmaz, ami a csak szándékosan elkövethető csődbűncselekmény esetében nem túl szerencsés.²²

Álláspontom szerint Gula József értékelése helytálló azért is, mert következetes alkalmazásával a büntetőbíróságot egy olyan, szinte megoldhatatlan feladat elé állítja, hogy számos szubjektív elemeket tartalmazó múltbeli állapotot rekonstruáljon. A bíróságnak ugyanis a meglévő üzleti dokumentáció alapján kell visszakövetkeztetnie arra, hogy a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzet fennállt-e, illetve, hogy ezzel az elkövető tisztában volt-e, vagy reálisan tisztában kellett-e lennie. Ennek megítélésekor azonban nemcsak az iratokat kell megfelelően értékelni, hanem figyelembe kell venni az adott múltbeli gazdasági környezetet is. Ehhez nyilvánvalóan nemcsak igazságügyi könyvszakértő bevonására van szükség, hanem nélkülözhetetlen a gazdasági szakértő

---

²² Gula: A csődbűncselekmények 2007-es... 87-88. o.

kirendelése is. Hozzá kell tenni azt is, hogy a szakértői álláspontokat, illetve a bíróság értékelését jelentősen torzíthatja, ha az iratanyag hiányos, és a feladat megoldhatatlan, ha az iratok egyáltalán nem is állnak rendelkezésre.

Amiatt, hogy e tényállási elem ennyi szubjektív elemet tartalmaz, további alkalmazása jogbiztonsági kérdéseket is felvet, így véleményem szerint megfontolandó lenne, hogy a törvényalkotó a Btk-ban a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet fogalmát a Cstv. fogalomrendszerétől eltérő módon definiálja.

A csalárd bukás esetén az elkövető előre látja, hogy magatartásával okozati összefüggésben a fizetésképtelenségi helyzetet vagy annak látszatát idézi elő.

A fedezetelvonó csődbűncselekmény esetén az elkövető pedig azzal van tisztában, hogy a Btk. 404.§ (1) bekezdésében meghatározott magatartás tanúsításával már a fizetőképtelen helyzetben okozza a tényállásban értékelt eredményt.

A hitelezők jogtalan előnyben részesítésével elkövetett csődbűncselekmény esetén az elkövető tudja, hogy a felszámolást elrendelték, és az adós vagyona nem lesz elegendő az összes hitelezői igény kielégítésére, továbbá tudja, hogy egy vagy több jogos igény kielégítésével a többi hitelező hátrányosabb helyzetbe kerül, ezt kívánja vagy közömbös irányta.

8. A bűncselekmény minősített esetei

Az első három alapesethez a törvény azonos minősített eseteket kapcsol.

A Btk. 404.§ (3)bekezdése alapján a büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a csődbűncselekményt *stratégiailag kiemelt jelentőségű gazdálkodó szervezetre* nézve követik el, vagy

b) a tényleges vagy színlelt vagyoncsökkenés mértéke *különösen jelentős*.

Stratégiaileg kiemelt jelentőségű gazdálkodó szervezetről akkor beszélhetünk, ha a felszámolónak, illetve a bíróságnak az adott gazdasági társaság nemzetgazdaságban betöltött szerepére tekintettel speciális eljárás keretében kell lefolytatnia a felszámolási eljárást, illetve ha a gazdálkodó szervezet e minőségét a Cstv. felhatalmazása alapján a Kormány megállapítja.

A Kormány rendeletben stratégiaileg kiemelt jelentőségű gazdálkodó szervezetnek minősítheti azokat a gazdálkodó szervezeteket, amelyek adósságainak rendezéséhez, hitelezőkkel való megegyezéséhez, reorganizációjához nemzetgazdasági érdek vagy kiemelt közérdek fűződik, vagy amelyek esetében – ha a vagyonihiány és a fizetési képtelenség előreláthatólag nem szüntethető meg – kiemelt gazdaságpolitikai érdek fűződik ahhoz, hogy a jogutód nélküli megszűntetés gyorsabb, átláthatóbb és egységesített eljárásrend szerint történjék [Cstv. 65.§ (1)bek.].

A tényleges vagy színlelt vagyoncsökkenés mértéke akkor különösen jelentős a Btk. 459.§ (6) bekezdése alapján, ha az 500 millió forintot meghaladja.

9. Objektív büntethetőségi feltétel

A csődbűncselekmény miatti büntetőjogi felelősségre vonás objektív, mérlegelést nem igénylő feltételét a Btk. 404.§ (5) bekezdése határozza meg. Eszerint az (1)–(3) bekezdésében meghatározott bűncselekmény akkor büntethető, ha

a) a csődeljárást megindították,

b) a felszámolást, kényszer törlési, illetve kényszer-végelszámolási eljárást elrendelték, vagy

c) a felszámolási eljárás megindítása törvény kötelező rendelkezése ellenére nem történt meg.

Az objektív büntethetőségi feltétel megítélése eltérő a hazai jogirodalomban. Varga Zoltán úgy véli, hogy a büntetőjogi felelősségre vonásnak meghatározott

fizetésképtelenségi eljárás megindításához kötése ellehetlenítheti a büntető jogalkalmazást.²³Másik állásponton van Gula József, aki az objektív büntethetőségi feltétel fenntartását tartja indokoltnak, azonban véleménye szerint jogalkotási szempontból el kell dönteni, hogy a büntetőjogi szabályozás igazodjon-e a fizetésképtelenségi jog fogalomrendszeréhez, vagy önálló fogalomrendszerrel dolgozzon. Amennyiben a büntetőjogi tényállás a csődjogi fogalomrendszerhez igazodik, úgy indokolt fenntartani az objektív büntethetőségi feltételt.²⁴

A lenni vagy nem lenni problematikán túlmenően érdemes megemlíteni Tóth Mihály álláspontját, aki az objektív büntethetőségi feltételben szabályozott esetek időbeliségét illeti kritikával. Érvei szerint a csődeljárás esetében a tettek társadalomra veszélyessége nem a csődeljárás megindulásakor jelentkezik, hanem amikor az adós cég a fizetési haladékhoz való hitelezői hozzájárulást nem kapja meg, vagy ha a moratórium ideje alatt a hitelezőkkel való egyezség nem jön létre. Tehát az objektív büntethetőségi feltételt indokoltabb lenne egy későbbi időponthoz kötni, például a csődeljárást megszüntető végzés jogerőre emelkedéséhez.²⁵Érveit alátámasztja az is, hogy a csődeljárás megindítására az adós gazdálkodó szervezet jogosult, és ha a hatályos szabályozásból indulunk ki, láthatjuk, hogy a csődvédelem kérésével pont saját magát hozza olyan helyzetbe, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás vele szemben lehetséges legyen. Éppen ezért ha objektív büntethetőségi feltétel a csődeljárás megindítása, nagyban visszatartja az adósokat attól, hogy csődvédelmet kérjenek, aminek következménye a csődeljárás nem megfelelő funkcionálizálása.

10. Elhatárolási kérdések

Végül mindenképpen szükséges a csődbűncselekménnyel kapcsolatos elhatárolási kérdések vizsgálata. A csődbűncselekmény rendbeliségét a csőd alatt álló szervek száma

---

²³ Varga Zoltán: Gondolatok a csődbüntett kodifikációs munkája kapcsán. Gazdasági büntetőjogi tanulmányok, Budapest 2005. 344. o.

²⁴ Gula: Csődbűncselekmények a magyar büntetőjogban... 259. o.

²⁵ Tóth Mihály: Néhány szempont a gazdasági bűncselekmények új szabályozásához II. rész. Büntetőjogi Kodifikáció 2004/4. sz. 5. o.

határozza meg, a hitelezők száma a rendbeliség szempontjából irreleváns, az a büntetés kiszabásakor vagy az esetleges minősített eset (különösen jelentős vagyonszőkkenés) megállapításakor vehető figyelembe. Több alapeset megvalósítása látszólagos anyagi halmazatot eredményez, folytatólagosság megállapítása nem lehetséges. Ha a tényállásban értékelt magatartást olyan személy valósítja meg, akinek az adós vagyona felett rendelkezési jogosultsága nincsen, a csődbűncselekmény helyett valamely vagyon elleni bűncselekményért lehet felelősségre vonni.

A tartozás fedezetének elvonásához (Btk. 405.§) képest a csődbűncselekmény első három alapesete speciálisabb tényállásnak minősül, ha az alapesetekben szabályozott elkövetési idő felmerül. Azonban, ha a fizetéképtelenség ezenszakaihoz a tartozás fedezetül szolgáló vagyon részben vagy egészben való elvonása nem kapcsolódik, akkor csődbűncselekmény helyett a tartozás fedezetének elvonása bűncselekményt kell megállapítani.

Nem valósul meg az orgazdaság tényállása, ha az elkövető csődbűncselekményből származó idegen vagyonhoz jut, ugyanis az orgazdaság tényállásában levő taxatív felsorolás nem tartalmazza a csődbűncselekményt.

Ha a felszámoló által a felszámolási eljárásban az adós vagyontárgyainak értékesítéséből befolyt összeget saját célra használja fel, sikkasztásért felel. Bár e magatartás látszólag fedezetelvonó csődbűncselekmény (vagyontárgy elrejtése/eltitkolása), az elkövetési magatartás tekintetében az önös érdek jelenti az elhatárolást és ezért kell sikkasztást megállapítani.

A felszámoló eljárása során kimerítheti a hűtlen kezelés törvényi tényállását, azonban, ha ez a hitelezők kielégítésének részben vagy egészben történő megghiúsítását idézi elő, csődbűncselekmény elkövetéséért felel.

Csalásnak és nem csődbűncselekménynek minősül az ésszerű gazdálkodás követelményeivel ellentétes, eleve tudatos károkozásra irányuló csalárd, mást tévedésbeejtő cselekmény (BH 2011. 188.).